

**Wyższa Szkoła Komunikacji Społecznej
w Gdyni**

Wiktoria Góral

Praca dyplomowa z zakresu organizacji pomocy społecznej

***Implementacja modelu Kręgów Wsparcia
w środowiskowym domu samopomocy typu B,
na przykładzie ŚDS „Dom Marzeń” w Gdyni***

Praca napisana pod kierunkiem
mgr Moniki Międzyrzeckiej

Gdynia 2024

Spis treści

Wstęp	2
Rozdział I	3
1.1 Geneza i definicja modelu Kręgu Wsparcia	3
1.1.1 Idea Kręgów Wsparcia	5
1.1.2 Cztery filary wsparcia w modelu Kręgów Wsparcia	7
1.2 Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) w sprawie środowiskowych domów samopomocy a kontekst modelu	10
Rozdział II	14
2.1 Środowiskowy Dom Samopomocy typu B „Dom Marzeń” w Gdyni – historia powstania placówki	14
2.2 Struktura ŚDS „Dom Marzeń” oraz założenia statutowe ośrodka	15
2.3 Aspekty związane z zarządzaniem strukturą organizacyjną oraz personelem ŚDS – zatrudnienie, założenia, osiągnięcia placówki	18
Rozdział III	20
3.1 Proces implementacji modelu Kręgów Wsparcia w ŚDS „Dom Marzeń”	20
3.1.1 Planowanie skoncentrowane na osobie a Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco- Aktywizującego	22
3.1.2 Analiza działań oraz ich wpływu na funkcjonowanie placówki	24
3.2 Przykład zmiany uczestnika ŚDS „Dom Marzeń”	26
Zakończenie	28
Bibliografia	28
Spis załączników	31

Wstęp

Dzisiejsze społeczeństwo, w którym osoby z niepełnosprawnościami tworzą integralną całość, coraz większą uwagę skupia zagadnieniu szczęśliwego, jakościowego, niezależnego życia oraz wsparciu procesu usamodzielniania. Jednym z innowacyjnych podejść, które zyskuje na popularności z uwagi na obecne potrzeby, jest model Kręgów Wsparcia, powstały z inspiracji zagranicznymi działaniami. Jest to model, który wspiera osoby z niepełnosprawnościami przez współdziałanie lokalnej społeczności.

Celem mojej pracy dyplomowej jest analiza procesu implementacji modelu Kręgów Wsparcia w Środowiskowym Domu Samopomocy „Dom Marzeń” w Gdyni. Placówka ta działa pod egidą Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń” i stanowi przykład praktycznego zastosowania tego modelu w polskich warunkach.

W pierwszym rozdziale pracy dyplomowej przybliżyłam genezę i definicję modelu Kręgów Wsparcia, z uwzględnieniem podstawowych założeń oraz opisem filarów, na których opiera się ten model działania. Omówione zostało także rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie środowiskowych domów samopomocy oraz jego kontekst w odniesieniu do Kręgów Wsparcia.

Drugi rozdział pracy poświęcony został szczegółowej analizie Środowiskowego Domu Samopomocy „Dom Marzeń” w Gdyni. Opisana została historia Fundacji i ŚDS, a także struktura organizacyjna wraz z założeniami statutowymi. Ponadto, przedstawiono strukturę organizacyjną (uwzględniając zatrudnienie w placówce).

Trzeci rozdział opisuje proces implementacji modelu w ŚDS „Dom Marzeń” i pokazuje praktyczny aspekt wdrożenia. Pracę zamyka przykład zmiany uczestniczki, w formie niewielkiego studium przypadku.

Niniejsza praca ma na celu nie tylko zrozumienie teoretycznych podstaw modelu Kręgów Wsparcia, ale także pokazanie jak w praktyce wygląda jego wdrożenie. Analiza tych doświadczeń może stanowić cenny materiał dla innych organizacji, zajmujących się wsparciem osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną – a w tym także dla decydentów politycznych oraz społecznych.

Rozdział I

1.1 Geneza i definicja modelu Kręgu Wsparcia

Definiowanie modelu Kręgów Wsparcia w Polsce jest aktywnym procesem, sięgającym 2014 roku. Został on zapoczątkowany przez makroinnowację „Bezpieczna przyszłość Osób z niepełnosprawnością intelektualną – testowanie modelu”, współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny. Projekt był realizowany przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, a także Uniwersytet Warszawski. Celem innowacji było odnalezienie możliwości zapewnienia bezpiecznej i stabilnej przyszłości osób z niepełnosprawnością intelektualną poprzez odpowiednie przygotowanie zasobów w postaci, między innymi, społeczności lokalnej.¹

Model „Bezpiecznej przyszłości” jest wszechstronną strategią wspierania osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz rodzin, wykorzystując potencjał własnej środowiskowej, lokalnej społeczności, obudowując jednostkę w tak zwane „Kręgi Wsparcia”. Celem, ponad to, jest dążenie do społecznej inkluzji i wdrażanie trwałych rozwiązań, prowadzących do zmiany społecznej. Szczególną uwagę kładzie się jednak na stworzenie warunków, które dają szansę osobom z niepełnosprawnością intelektualną godne i niezależne życie w swoim środowisku – także po utracie swoich opiekunów, rodziców lub innych bliskich.²

Jednym z bodźców do przeprowadzenia innowacji była idea „Person-Centered Planning” (skrót angielski „PCP”), czyli „Planowanie Skoncentrowane na Osobie” (skrót polski „PSO”). Person-Centered Planning jest jedną ze składowych „Personal Futures Planning” (tłum. „Planowanie Osobistej Przyszłości”). Ma ono na celu stać się narzędziem, które zmienia postrzeganie osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz niwelowanie takich kwestii jak dyskryminacja, izolacja, czy stygmatyzacja, z uwagi na swoje różnice. Ponadto, Planowanie Skoncentrowane na Osobie jest swoistym imperatywem do zmian w instytucjach wspierających osoby z niepełnosprawnością, a w tym organizacje pomocy społecznej. Szczególnie w kwestii podejścia do relacji, odpowiedzialności pracowników, finansowania, definiowania ról oraz sposób sprawowania władzy.

---

¹ Kręgi Wsparcia, O projekcie, online: <https://kregiwwsparcia.pl/o-projekcie/> dostęp dn. 13.05.2024

² A. Żyta, *Rodzice dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną wobec Kręgów Wsparcia jako modelu pracy środowiskowej wspierającego inkluzję społeczną. Raport z badań fokusowych*, Lubelski Rocznik Pedagogiczny T. XLI, z. 3, Olsztyn 2022

Planowanie Skoncentrowane na Osobie jest procesem wynikającym ze szczerego szacunku do osoby z niepełnosprawnością oraz jej godności, a także jest chęcią dążenia do tego, aby osoba z niepełnosprawnością została w pełni zrozumiana, biorąc pod uwagę jej unikalne zasoby, cechy.³ Kolejnym bodźcem i inspiracją jest kanadyjski ruch rodzin „Planned Lifetime Advocacy Network”. Organizacja ta składa się na rodziny, które zdały sobie sprawę z wielowarstwowości, a zatem i trudów, życia oraz rzeczywistości osoby z niepełnosprawnością po tym, gdy najbliżsi już odejdą. Zdecydowano się na stworzenie tzw. „osobistych sieci wsparcia”, co dało wydzźwięk w postaci otworzenia się na lokalne społeczności. Prawdziwym przełomem, a wręcz elementem rewolucyjnym w postrzeganiu osób z NI przez rodziny było uświadomienie sobie, że te osoby także mogą być cieszyć się sympatią i poszanowaniem swojego otoczenia. Nie tylko od strony rodziny.⁴

Kręgi Wsparcia można zatem zdefiniować jako model wsparcia osób dorosłych z niepełnosprawnością, które polega na „obudowaniu” działaniami wspomagającymi poprzez lokalną społeczność. Bazuje na wspólnocie, relacjach, które dają możliwości zaspokajania potrzeb i niezależnego życia, dzięki „osobistej sieci relacji”.⁵

Podsumowując, model Kręgów Wsparcia w Polsce nie tylko stanowi efektywną strategię zapewniającą bezpieczną przyszłość osobom z niepełnosprawnościami intelektualnymi i jest drogą do instytucjonalizacji, lecz także jest kluczowym narzędziem prowadzącym do społecznej inkluzji i zmiany społecznej. Wartość tego modelu to przede wszystkim dostarczenie wsparcia oraz stabilności, a także promowanie aktywnego uczestnictwa tych osób w życiu społecznym. Dzięki zaangażowaniu społeczności lokalnej, model ten integruje osoby z niepełnosprawnościami i buduje mosty porozumienia, empatii między nimi a otoczeniem. Poprzez wykorzystanie PSO, podkreśla się indywidualność, godność oraz autonomię tych osób, co stanowi fundamentalny krok w kierunku likwidacji barier społecznych i dyskryminacji. Kręgi Wsparcia zapewniają niezależność życia, a także tworzą głębokie więzi i wzmacniają społeczność lokalną, co w konsekwencji prowadzi do trwałej transformacji społecznej.

---

³ J. O'Brien, H. Lovett, *Finding A Way Toward Everyday Lives. The Contribution of Person Centered Planning*, Pennsylvania Office of Mental Retardation, Harrisburg Pennsylvania 1992

⁴ M. Bortko, P. Jordan, *Współpraca z rodzinami osób z niepełnosprawnością intelektualną*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021, s. 7

⁵ A. Żyta, *Inkluzja społeczna dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną a samostanowienie – Kręgi Wsparcia jako propozycja działań*, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2021

Załącznik nr 1. Logo modelu Kręgów Wsparcia

Źródło: <https://kregiwsparcia.pl/>

1.1.1 Idea Kręgów Wsparcia

Idea modelu Kręgów Wsparcia (jako główna część innowacji „Bezpieczna Przyszłość”) opiera się kilku, bardzo istotnych wartościach społecznych. To one brane są za priorytet w procesie wdrażania tego modelu w społeczeństwie oraz podejmując temat wsparcia w kontekście długofalowym.

Wyżej wspomniane wartości to:

- **Godność** – zapewnienie współistnienia jako w pełni kompletny członek we wspólnocie, nie zważając na pozycję społeczną i ekonomiczną. Świadomość własnej wartości w kontekście relacji z innymi ludźmi.
- **Równość szans** – osoby, które znajdują się skomplikowanej sytuacji, szczególnie osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, mogą liczyć na wsparcie oraz pewną formę edukacji, która wzmacnia zasoby i potencjał osoby z niepełnosprawnością, tym samym. Umożliwienie autonomicznego sterowania swoim życiem, a także zagwarantowanie systemowego wsparcia.
- **Solidarność społeczna** – budowanie odpowiedzialności otoczenia za osoby wymagające wsparcia i uwrażliwianie lokalnej społeczności na obecność osób, potrzebujących troski.

- **Podmiotowość jednostek z niepełnosprawnością intelektualną** (oraz ich rodzin) – empowerment - proces, w którym osoby z niepełnosprawnością zdają sobie sprawę z własnej sprawczości, wartości jaką za sobą niosą oraz tego, że mogą mieć aktywny udział w kształtowaniu swojego życia.⁶

Bezpośrednią podstawą modelu Kręgów Wsparcia jest potencjał społeczności lokalnej i jej zasoby, co jest zupełną kontrą do tradycyjnego podejścia, w którym skupia się problemach oraz deficytach. W społeczności wyodrębnia się dwa rodzaje zasobów instytucjonalnych (oczywiste i nieoczywiste), które można wykorzystać w procesie kształtowania wsparcia. Za oczywiste uważa się środowiskowe domy samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, ośrodki pomocy społecznej, centra pomocy rodzinie, instytucje medyczne, NGO. Za niebywale istotną w kontekście Kręgów Wsparcia traktuje się usługi środowiskowe, m.in. usługi asystenckie, mieszkania wspierane. Za nieoczywiste uważa się te miejsca, które za swój główny cel nie obierają wsparcie osób z niepełnosprawnościami, a mają na uwadze całe społeczeństwo, czy też grupy społeczne, a w ich działania można włączyć osoby z np. niepełnosprawnością intelektualną. Przykładem takich placówek mogą być domy kultury, kino, centra aktywności lokalnej.⁷

Należy także wspomnieć o istocie zasobów ludzkich, które są kluczowe do zbudowania kręgów. W domyśle bierze się pod uwagę sąsiedztwo, rodzinę (nie rodziców), specjalistów z zakresu wsparcia społecznego. To oni staną się esencją zbudowanego kręgu wsparcia poprzez swoje zaangażowanie i spersonalizowane relacje.⁸ Całość koordynowana jest przez „pracownika kluczowego”, czyli osobę, która organizuje spotkania, monitoruje wszelkie działania i dba o ogólny dobrostan uczestnika. Zazwyczaj jest to terapeuta prowadzący grupę, do której przypisany jest uczestnik.

U podstawy idei modelu Kręgów Wsparcia leży także celna diagnoza położenia osoby z niepełnosprawnością intelektualną w społeczności. Dobrą praktyką jest rozeznanie się w ogólnej sytuacji osób z niepełnosprawnościami w danym otoczeniu

---

⁶ P. Jordan, *Udane życie i bezpieczna przyszłość. Model środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i rodzin w oparciu o Kręgi Wsparcia*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021, s. 9-10

⁷ P. Jordan, *Kręgi wsparcia i praca w społeczności*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021, s. 6-7

⁸ Tamże.

(gminie, powiecie itp.), aby zorientować się, jak mogą wyglądać działania długofalowe (a w tym tworzenie różnego rodzaju inicjatyw lokalnych).⁹

Działając w tym modelu należy pamiętać o tym, jak bardzo ważna jest współpraca z rodziną na zasadach partnerskich. W związku z tym, tworzy się odpowiedni zakres ram współdziałania, tak aby rodzina (i profesjonaliści) działali zgodnie z szacunkiem do autonomii i niezależności. Za zasady przyjmuje się:

- Przyszłość jest efektem obecnych działań, co podkreśla znaczenie rozpoczęcie procesu planowania już w danym momencie;
- Indywidualne podejście, które obejmuje uwzględnienie specyficznych potrzeb i kontekstu każdego jednostkowego przypadku;
- Zasada dobrowolności, która zaznacza istotę aktywnego uczestnictwa oraz świadomego zaangażowania w proces;
- Uznając rodzinę za „ekspertów” w kwestiach dotyczących własnych spraw, należy docenić ich wiedzę i doświadczenie;
- Jasna definicja ról profesjonalistów stanowi podstawę efektywnej współpracy (określenie zakresu ich działań i odpowiedzialności).¹⁰

1.1.2 Cztery filary wsparcia w modelu Kręgów Wsparcia

Model Kręgów Wsparcia, w działalności środowiskowych domów samopomocy, kieruje się czterema kluczowymi filarami. Wyznaczają one główne obszary interwencji w tym środowisku. Są to:

- Planowanie skoncentrowane na osobie (PSO);
- Partnerska współpraca z rodzinami;
- Środowiskowy dom samopomocy w społeczności lokalnej;
- Środowiskowy dom samopomocy jako placówka ucząca się.¹¹

Planowanie skoncentrowane na osobie w swoich założeniach jest zupełnie odmienne od tradycyjnego podejścia do wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną.

---

⁹ Tamże, s. 9

¹⁰ M. Bortko, P. Jordan, *Współpraca z rodzinami (...)*, s. 10

¹¹ B. Brzuchacz, M. Bortko, P. Jordan, A. Kojtych, M. Mendiak, A. Radlińska, J. Rościszewska, N. Zygmunt, A. Żyta, *Środowiskowy dom samopomocy w Kręgach Wsparcia*, Stowarzyszenie Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw BORIS, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Koło Gdańsk, 2023

Załącznik nr 2. Porównanie PSO oraz Podejścia tradycyjnego.

KREĞI WSPARCIA
OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ
PSO

VS

PODEJŚCIE TRADYCYJNE

- 1 Opiera się na mocnych stronach jednostki i tym, co ona potrafi, oraz na możliwościach wzmocnienia tych aspektów.
- 2 Wspiera jednostkę holistycznie, uwzględniając wszystkie jej obszary życia, a nie tylko te związane z trudnościami czy problemami
- 3 Planowanie odbywa się we współpracy z jednostką, jej rodziną oraz osobami zapewniającymi wsparcie.
- 4 Każdy plan jest indywidualny i dostosowany do konkretnych potrzeb i cech jednostki.
- 5 Kładzie nacisk na rozwijanie relacji, formowanie sieci wsparcia oraz promowanie jakościowego życia w społeczności.

- 1 Bazuje na trudnościach, z którymi jednostka się boryka i które ma przekształcić lub zminimalizować.
- 2 Wspiera jedynie w sytuacjach trudności, zamiast oferować wszechstronne wsparcie dla całej jednostki.
- 3 Rodzic/Opiekun jest informowany, ale nie uczestniczy aktywnie w procesie planowania.
- 4 Nie uwzględnia się indywidualnych potrzeb.
- 5 Nie koncentruje się na interakcjach z otoczeniem ani integracji społecznej.

Źródło: Opracowanie własne

Planowanie Skoncentrowane na Osobie składa się na sześć głównych etapów. Pierwszym jest poznanie uczestnika poprzez wywiad – zarówno z nim, jak i jego rodziną. Następnie tworzony jest portret uczestnika, w czasie którego analizuje się jego relacje społeczne oraz ocenia możliwości funkcjonowania zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF). Kolejnym krokiem jest opracowanie, zgodnie z rozporządzeniem ministra dotyczącym środowiskowych domów samopomocy, Indywidualnego Planu Postępowania Wspierająco-Aktywizującego (IPPWA). Na koniec, uczestnik jest przygotowywany do samodzielności

poprzez treningi w środowiskowym domu samopomocy. Cały proces jest monitorowany, a rodzina i osoba z niepełnosprawnością są zachęcane do stworzenia osobnego planu na przyszłość.¹²

Drugim, istotnym filarem modelu Kręgów Wsparcia jest współpraca z rodzinami. Stanowi ona kluczowy obszar działań w środowiskowych domach samopomocy – ich zaangażowanie jest jednym z warunków skuteczności działań z osobą z niepełnosprawnością. Tym bardziej, że to życie codzienne weryfikuje to, czy podjęte treningi samodzielności, które odbyły się w placówce. Pomimo często bardzo dobrych efektów zajęć treningowych, w życiu domowym powraca się do starych praktyk. Może wynikać to, między innymi, z braku współpracy pomiędzy całym „ekosystemem”, jakim jest zespół, na który składają się osoby z niepełnosprawnością, rodziny oraz profesjonaliści. Ich nadrzędnym wspólnym celem powinno być dążenie do samodzielności. Współpraca ta – w postaci otwartej komunikacji i szacunku - może zatem wpłynąć na poprawę jakości życia i ich rodzin.¹³

Środowiskowy dom samopomocy w społeczności lokalnej to trzeci filar modelu Kręgów Wsparcia. Środowiskowy dom samopomocy (ŚDS) to instytucja, która zapewnia wsparcie, w zależności od typu placówki, np. osobom z zaburzeniami psychicznymi, czy też niepełnosprawnością intelektualną. To miejsce, w którym uczestnicy mogą przebywać w formule dziennej lub całodobowej. Celem środowiskowych domów samopomocy jest stworzenie przestrzeni, w której uczestnik otrzyma opiekę oraz pomoc w realizacji codziennych potrzeb życiowych. Jest to środowisko, które ma na celu integrację społeczną oraz przygotowanie do funkcjonowania w społeczeństwie.¹⁴ Z reguły ŚDS jest osadzony w określonej społeczności lokalnej, gdzie przebiegają wszelkie społeczne interakcje oraz następują budujące się relacje. Podsumowując, jego rolą jest tworzenie pomostów do tej społeczności przy znajomości zasobów i potrzeb osoby z niepełnosprawnością.¹⁵

---

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Środowiskowe domy samopomocy – informator*, online: <https://www.gov.pl/web/rodzina/srodowiskowe-domy-samopomocy-informator> dostęp dn. 17.05.2024

¹⁵ B. Brzuchacz, M. Bortko, P. Jordan, A. Kojtych, M. Mendyk, A. Radlińska, J. Rościszewska, N. Zygmunt, A. Żyta, *Środowiskowy dom samopomocy (...)*

Ostatnim filarem jest ŚDS jako „placówka ucząca się”. Aby potrafić wydobyć odpowiednie zasoby i potencjał z danej osoby z niepełnosprawnością intelektualną, ważny jest ośrodek, a w nim terapeuta, który posiada wiedzę i umiejętności.

Ważnym celem jest odejście od hierarchicznych relacji na rzecz wzmocnienia poczucia przynależności do grupy, poprzez współodpowiedzialność, współpracę i okazywanie sobie wzajemnego szacunku. Należy podkreślić jak ważne jest, aby kadra terapeutyczna była zarządzana w sposób, który wykorzystuje ich realne kompetencje i biorąc pod uwagę jej potencjał, odpowiednio dobierać szkolenia, a także organizować superwizje oraz mentoring. Istotną sugestią jest, aby w cyklu szkoleniowym danej placówki uwzględnić szkolenia z zakresu treningów umiejętności społecznych, umiejętności komunikacyjnych z zastosowaniem Alternatywnych i Wspomagających Sposobów Komunikacji (ACC), pracy i terapii systemowej.¹⁶

1.2 Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej (Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej) w sprawie środowiskowych domów samopomocy a kontekst modelu.

Środowiskowe domy samopomocy to placówki wsparcia dziennego, które dedykowane są uczestnikom z niepełnosprawnością intelektualną, zaburzeniami psychicznymi. Istnieją różne typy – A (dla osób z przewlekłą chorobą psychiczną), B (dla osób z niepełnosprawnością intelektualną), C (dla osób z innymi przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi), D (dla osób ze spektrum autyzmu lub innymi sprzężonymi niepełnosprawnościami). Aby dostać decyzję kierującą do środowiskowego domu samopomocy, należy złożyć wniosek do właściwego ośrodka pomocy społecznej, uwzględniając miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie. Wniosek ten powinien być podparty zaświadczeniem lekarskim, potwierdzającym występowanie zaburzeń, zaświadczeniem lekarza rodzinnego o zdrowiu i braku przeciwwskazań do udziału w zajęciach treningowych.¹⁷

---

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Internetowy System Aktów Prawnych, *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej: Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24.01.2020 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy*, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000249/O/D20200249.pdf> dostęp dn. 17.05.2024 r.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, usługi, które świadczone są przez środowiskowe domy samopomocy obejmują treningi funkcjonowania w codziennym życiu, m.in.:

- Trening dbałości o wygląd;
- Trening umiejętności interpersonalnych i rozwiązywania problemów;
- Trening umiejętności komunikacyjnych (a w tym alternatywne sposoby komunikacji dla osób z trudnością w porozumiewaniu się sposób werbalny);
- Trening kulinarny;
- Trening higieny osobistej.¹⁸

Powyższe treningi stanowią bezwzględną podstawę do tego, aby osoba z niepełnosprawnością stała się osobą samodzielną, a to jest odpowiednia baza do prowadzenia niezależnego i szczęśliwego życia, co pokrywa się z ideą Kręgów Wsparcia.

W Rozporządzeniu Ministra w sprawie ŚDS-ów, za jedną z istotniejszych dokumentacji uczestników traktuje się Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego, czyli dopasowany do potrzeb i możliwości psychofizycznych uczestników placówki środowiskowej zakres świadczonych treningów, usług. Plan ten realizowany jest w porozumieniu z uczestnikami oraz ich opiekunami (jeżeli są obecni w życiu uczestnika).¹⁹ Sugeruje i zaznacza to, zupełnie tak jak w drugim filarze modelu Kręgów Wsparcia w ŚDS, znaczenie partnerskiej współpracy z rodzinami osób z niepełnosprawnością. Tym bardziej, że zespół tworzący Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego ma w obowiązku zebrać się dwa razy w roku, aby zdiagnozować proces realizacji planu, osiągniętych rezultatów oraz możliwości ich modyfikacji. Odpowiednia, klarowna i trafna diagnoza jest możliwa tylko przy synergii rodziny, uczestnika oraz profesjonalistów.

Jednym z głównych celów środowiskowych domów samopomocy jest zapewnienie integracji ze społeczeństwem, między innymi dzięki współpracy z różnymi instytucjami, rodzinami, poradniami, placówkami opieki zdrowotnej, urzędami pracy, organizacjami pozarządowymi, kościołami, ośrodkami kultury, a nawet innymi ŚDS-ami, warsztatami terapii zajęciowej, centrami integracji społecznej.²⁰ Cel ten jest tożsamy z trzecim filarem modelu Kręgów Wsparcia – „Środowiskowy dom samopomocy w społeczności lokalnej”.

---

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże.

Wszyscy pracownicy środowiskowych domów samopomocy muszą posiadać co najmniej trzymiesięczne doświadczenie zawodowe, na które składa się praca z osobami z zaburzeniami psychicznymi, czy też niepełnosprawnością intelektualną. Ponadto, te osoby z kadry terapeutycznej, które w swoich obowiązkach mają przeprowadzanie treningów umiejętności społecznych, są zobowiązani do przejścia odpowiedniego przeszkolenia i nabycia doświadczenia w obszarach takich jak:

- 1) *umiejętności kształtowania motywacji do akceptowanych przez otoczenie zachowań;*
- 2) *kształtowania nawyków celowej aktywności;*
- 3) *prowadzenia treningu zachowań społecznych.*²¹

Czwartym filarem modelu Kręgów Wsparcia jest „Środowiskowy dom samopomocy jako placówka ucząca się”, która zaznacza istotę doksztalcania się kadry terapeutycznej w specyficznych obszarach. Obszary te, zarówno w rozporządzeniu jak i modelu, pokrywają się.

---

²¹ Tamże.

Załącznik nr 3. Podobieństwa między Kręgami Wsparcia a Rozporządzeniem Ministra

- 1 Planowanie Skoncentrowane na Osobie obejmuje wywiad, analizę relacji, ocenę funkcjonowania, treningi i monitorowanie postępów.
- 2 Kluczowe znaczenie partnerskiej współpracy z rodzinami osób z niepełnosprawnością, co jest kluczowe dla skutecznego tworzenia i modyfikowania IPPWA
- 3 Akcentuje integrację osób z niepełnosprawnością intelektualną ze społecznością lokalną
- 4 Czwarty filar modelu Kręgów Wsparcia podkreśla rolę „ŚDS jako placówki uczącej się”, co wymaga ciągłego doskonalenia kadry terapeutycznej w obszarach pokrywających się z rozporządzeniem.

ROZPORZĄDZENIA MINISTRA PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ W SPRAWIE ŚRODOWISKOWYCH DOMÓW SAMOPOMOCY

- 1 Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra zadaniem środowiskowych domów samopomocy są treningi codziennego funkcjonowania na podstawie IPPWA*
- 2 IPPWA dostosowany do psychofizycznych potrzeb uczestników to kluczowy dokument, realizowany we WSPÓŁPRACY z uczestnikami i ich opiekunami.
- 3 Głównym celem ŚDS jest integracja ze społeczeństwem poprzez współpracę z różnorodnymi instytucjami i organizacjami.
- 4 Pracownicy ŚDS mają w obowiązku przejść szkolenia w kształtowaniu motywacji, nawyków aktywności i prowadzeniu treningu zachowań społecznych.

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział II

2.1 Środowiskowy Dom Samopomocy typu B „Dom Marzeń” w Gdyni – historia powstania placówki

Środowiskowy Dom Samopomocy „Dom Marzeń” to instytucja powstała z ramienia Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń”. Fundacja działa nieprzerwanie od 2005 roku i samego początku swojej działalności angażuje się w pomoc osobom z niepełnosprawnością intelektualną. Początkowo funkcjonująca jako stowarzyszenie, fundacja zyskała na przestrzeni lat szerokie uznanie dzięki realizacji licznych, innowacyjnych projektów. Projekty te umożliwiają osobom z niepełnosprawnością intelektualną rozwój osobisty, zdobywanie umiejętności prowadzących do samodzielności, a także pielęgnowanie zainteresowań i aktywne spędzanie czasu wolnego. Misją fundacji jest również walka z izolacją społeczną, która często dotyka osoby z niepełnosprawnością. Poprzez różnorodne działania, fundacja dąży do zwiększenia ich integracji w społeczeństwie. Należy nadmienić, iż fundacja kładzie duży nacisk na wsparcie rodzin, przygotowując je na przyszłe usamodzielnienie ich dorosłych dzieci z niepełnosprawnością intelektualną. W ten sposób, „Dom Marzeń” nie tylko bezpośrednio pomaga osobom z niepełnosprawnością, ale także wzmacnia ich najbliższe otoczenie, tworząc solidne fundamenty dla ich przyszłego, samodzielnego życia.²² Nazwa fundacji jest nieprzypadkowa, ponieważ jednym z kluczowych celów Gdyńskiej Fundacji było stworzenie rzeczywistego domu, budynku, który zapewni bezpieczną przyszłość osobom dorosłym z niepełnosprawnością intelektualną. Budowę takiego budynku udało zakończyć się w 2020 roku. W jego skład, oprócz środowiskowego domu samopomocy, wchodzi również mieszkania wspierane, treningowe.

---

²² Gdyńska Fundacja Dom Marzeń, *O fundacji*, online: <http://dommarzen.org.pl/o-nas/> dostęp 19.05.2024

Załącznik nr 4. Budynek Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń”

Źródło: <https://dommarzen.org.pl/galeria/budowa-domu-marzen/>

Środowiskowy dom samopomocy dla 30 osób z niepełnosprawnością intelektualną został oficjalnie otworzony 22.06.2020 roku.

2.2 Struktura ŚDS „Dom Marzeń” oraz założenia statutowe ośrodka

Gdyńska Fundacja „Dom Marzeń”, w zależności od pionu organizacyjnego (ŚDS lub Mieszkania) operuje odpowiednim statutem. Każdy z nich musi jednak być zgodny ze statutem ogólnym Fundacji.

Zgodnie ze statutem Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń”, jest to organizacja niezwiązana z żadnym wyznaniem, jest apolityczna. Posiada osobowość prawną i jej siedziba znajduje się w Gdyni. Celem fundacji jest dążenie do zapewnienia bezpiecznej przyszłości bytowej osobom z niepełnosprawnością intelektualną, wyrównywanie szans, promowanie ich twórczego potencjału, prowadzenie działalności charytatywnej, wspieranie nowatorskich rozwiązań w ochronie praw i wolności człowieka, a także propagowanie nowoczesnych technologii w poradnictwie obywatelskim. Fundacja swoje cele realizuje poprzez zarówno nieodpłatne, jak i odpłatne działalności pożytku publicznego. Fundacja posiada możliwość prowadzenia działalności o charakterze

gospodarczym – nagrania dźwiękowe, kupno i sprzedaż nieruchomości, wynajem nieruchomości, doradztwo gospodarcze oraz wynajem maszyn i urządzeń. Ponadto, dochody fundacji pochodzą z darowizn, spadków, dotacji, zbiorów publicznych, działalności gospodarczej, a wszystkie te środki przeznaczone są wyłącznie na działalność statutową. Fundacja zarządzana jest przez Fundatorów, Zarząd oraz Radę Nadzorczą.²³

Statut Środowiskowego Domu Samopomocy to dokument, który składa się z sześciu rozdziałów oraz jest swoimi postanowieniami spójny z Rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dotyczącym ŚDS. Zgodnie ze statutem, środowiskowy dom samopomocy jest ośrodkiem wsparcia dla osób z niepełnosprawnością intelektualną. Celem Domu to rozwijanie umiejętności życiowych, aktywizacja społeczna, wsparcie rodzin uczestników zapobieganie wykluczeniu społecznemu oraz promocja zdrowia psychicznego. Ponadto, zadaniem ŚDS jest zapewnienie bezpiecznego pobytu, organizowanie zajęć aktywizujących, udzielanie pomocy i poradnictwa oraz **współpraca w ramach lokalnej sieci wsparcia**.

Środowiskowym Domem Samopomocy kieruje Kierownik, który powołany zostaje przez Zarząd Fundacji.

---

²³ Gdyńska Fundacja Dom Marzeń, *Statut Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń w brzmieniu po zmianach dokonanych w dniu 24 sierpnia 2015*, online: <https://dommarzen.org.pl/o-nas/>, dostęp dn. 19.05.2024

Załącznik nr 5. Struktura Organizacyjna Środowiskowego Domu Samopomocy

Środowiskowy Dom Samopomocy

Zarząd Gdyńskiej Fundacji
Dom Marzeń

Dyrektor Gdyńskiej Fundacji
Dom Marzeń

Kierownik ŚDS

Zespół Wspierająco-
Aktywizujący

Źródło: Opracowanie własne.

Pozostałe, szczegółowe zasady funkcjonowania są opisane przez następujące dokumenty:

- Regulamin Organizacyjny;
- Program Działalności;
- Plan pracy na każdy rok kalendarzowy.

Dokumenty te są uzgadnianie z Wojewodą i zatwierdzane zarówno przez Zarząd Fundacji, jak i Prezydenta Miasta Gdyni.

W rozdziale czwartym statutu określona jest gospodarka majątkowa i finansowa ŚDS. Gdyńska Fundacja „Dom Marzeń” zapewnia niezbędne mienie, którym ŚDS zarządza oraz prowadzi gospodarkę finansową zgodnie z umowami z Gminą Miasta Gdyni oraz innymi źródłami, np. darowizny.²⁴

Program Działalności określa typ środowiskowego domu, czyli typ B. Profil klienta jest zdefiniowany jako dorosła osoba z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, znacznym, głębokim, lekkim (ze sprzężonymi chorobami). Mogą być to osoby poruszające się samodzielnie, na wózku inwalidzkim przy wsparciu jednej osoby lub przy pomocy opiekuna. Środowiskowy dom samopomocy zapewnia wsparcie dla 30 osób. Zakres usług jest określony jest poprzez odpowiednie treningi –

²⁴ Statut Środowiskowego Domu Samopomocy „Dom Marzeń”, Gdynia, Strzelców 28

funkcjonowania w codziennym życiu (trening kulinarny, higieny, dbałości o wygląd zewnętrzny, umiejętności praktycznych, ekonomiczny), umiejętności personalnych i rozwiązywania problemów (trening umiejętności interpersonalnych, budowania pozytywnych relacji z bliskimi, poruszania się komunikacją publiczną, kształtowania postawy w urzędach i instytucjach kultury), umiejętności spędzania wolnego czasu (trening rozwijania zainteresowań, udział w spotkaniach towarzyskich i kulturalnych).

Przewidywanymi rezultatami działalności ŚDS są:

- Zwiększenie samodzielności uczestników w codziennym życiu;
- Aktywizacja społeczna uczestników;
- Poprawa relacji uczestników z otoczeniem i lokalną społecznością;
- Zwiększenie szansy uczestników na samodzielne funkcjonowanie.²⁵

2.3 Aspekty związane z zarządzaniem strukturą organizacyjną oraz personelem ŚDS – zatrudnienie, założenia, osiągnięcia placówki.

Środowiskowy dom samopomocy działa od godziny 7:00 do 16:00, oferując 6 godzin zajęć wspierająco-aktywizujących oraz 3 godziny na zajęcia porządkowe, przygotowanie zajęć i uzupełnienie dokumentacji przez pracowników ŚDS. Placówka jest otwarta codziennie od poniedziałku do piątku. Usługi świadczone w ŚDS obejmują zapewnienie miejsca pobytu dziennego zgodnie ze standardami wytyczonymi przez Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej; pomoc w podstawowych czynnościach życiowych i załatwianiu spraw osobistych (a w tym w korzystaniu z opieki zdrowotnej); umożliwienie spożycia dwóch posiłków, w tym jednego gorącego; organizowanie zajęć terapeutycznych w formie treningów usamodzielniających, interpersonalnych, rozwiązywania problemów i czasu wolnego; podnoszenie sprawności psychofizycznej; poradnictwo psychologiczne; animowanie i rozwijanie kontaktów z rodziną; rozwijanie aktywności społecznej; reintegracja zawodowa i społeczna uczestników. Zajęcia terapeutyczne dopasowywane są zgodnie ze stworzonym Indywidualnym Planem Postępowania Wspierająco-Aktywizującego.²⁶

Każdy potencjalny pracownik (z pionu terapeutycznego) zobowiązany jest posiadać co najmniej 3 miesięcznego doświadczenia w pracy z osobami

---

²⁵ Gdyńska Fundacja „Dom Marzeń”, Program działalności środowiskowego domu samopomocy przy ul. Strzelców 28

²⁶ Gdyńska Fundacja „Dom Marzeń”, Regulamin Organizacyjny Środowiskowego Domu Samopomocy „Dom Marzeń”, ul. Strzelców 28 w Gdyni

z niepełnosprawnością intelektualną lub z zaburzeniami psychicznymi. Przewiduje się możliwość zatrudnienia terapeuty zajęciowego, pracownika socjalnego, instruktora terapii zajęciowej, psychologa, instruktora ds. kulturalno-oświatowych, opiekuna, asystenta osoby z niepełnosprawnością, pokojową, rehabilitanta/technika rehabilitacji, pedagoga, pielęgniarkę, osobę zajmującą się księgowością. Istnieje możliwość stworzenia innych stanowisk pracy, w zależności od potrzeb. Zadania i obowiązki zostały określone w sposób zindywidualizowany. Ponadto, działalność środowiskowego domu samopomocy może zostać poparta wolontariatem.²⁷

W 2023 Środowiskowy Dom Samopomocy „Dom Marzeń” sprawozdał, że zatrudnia:

- Kierownika (1,0 etatu);
- Zastępcę kierownika / Muzykoterapeutę (1,0 etatu);
- Psychologa (1,0 etatu);
- Terapeutę zajęciowego (1,0 etatu);
- Instruktorów ds. kulturalno-oświatowych/Instruktorów terapii zajęciowej (4,0 etatów);
- Asystenta osoby z niepełnosprawnością (1,0 etatu);
- Pracownika socjalny (1,0 etatu);
- Pokojową (1,0 etatu);
- Konserwatora (0,5 etatu).

ŚDS, zgodnie z wytycznymi, dwa razy do roku organizuje całonocne szkolenie dla całej kadry terapeutycznej, tym samym stale dba o podwyższenie kompetencji. Na szczególną uwagę zasługują wszelkie szkolenia dotyczące modelu Kręgów Wsparcia z uwagi na ich całonocny wpływ na funkcjonowanie organizacji. Ponadto, Fundusz Szkoleniowy ŚDS zapewnił dofinansowanie do studiów jednego z terapeutów.

Bezpośrednim osiągnięciem i efektem realizacji działania (prowadzenie ŚDS) jest prowadzenie zajęć w pracowniach (kulinarnej, gospodarstwa domowego, plastyczno-ceramicznej, muzyczno-psychoedukacyjnej, komputerowej) dla średnio 25 uczestników miesięcznie. Efektem pracy w tych pracowniach jest organizacja treningów, które wpływają na poprawę funkcjonowania uczestników oraz wspierają w dążeniu do niezależnego życia. Środowiskowy Dom Samopomocy na co dzień współpracuje między innymi z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej, czterema Dzielnicowymi

---

²⁷ Tamże.

Ośrodkami Pomocy Społecznej; gdyńskim środowiskowym domem samopomocy typu C; PSONI koło w Gdańsku, Przedszkolem „Lokomotywa”, Szkołą Muzyczną I i II stopnia w Gdyni, Miejską Biblioteką. Uczestnicy środowiskowego domu samopomocy mają możliwość, dzięki wsparciu Fundacji, korzystać z innych form wspierania niezależnego życia – z projektów, które realizują Asystenturę oraz Opiekę Wytchnieniową.

Rozdział III

3.1 Proces implementacji modelu Kręgów Wsparcia w ŚDS „Dom Marzeń”

Proces wdrażania nowego, wręcz rewolucyjnego, modelu w środowiskowym domu samopomocy był zainicjowany dzięki zaciekawieniu prezes Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń” – Katarzyny Karczewskiej. Należy nadmienić, że idea modelu Kręgów Wsparcia jest tożsama z misją Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń” – zakłada ona bowiem wprowadzenie nowego podejścia do kwestii włączania osób z niepełnosprawnością intelektualną do lokalnej.

Początkowo działania wdrażające nowy model ograniczały się do małych spotkań oraz telefonów z osobami, które w modelu pracują na co dzień, bądź są jego inicjatorami w ogólnopolskiej przestrzeni. Spotkania te oraz rodzina wyżej wspomnianego uczestnika uświadomiły społeczność Fundacji o potrzebie zmian w strukturze i strategiach działań. Jednym z pierwszych kroków było zrozumienie istoty podmiotowości i empowermentu osób z niepełnosprawnością intelektualną.

Istotnym elementem w działaniach wdrożeniowych jest zapewnienie pracownikom odpowiednich szkoleń. W związku z tym przedstawicielki Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń”, które stały się niejako ambasadorkami modelu w przestrzeni organizacji, zostały oddelegowane na szkolenie organizowane przez Stowarzyszenie BORIS oraz PSONI koło Gdańsk. Podczas szkolenia omówiono szereg istotnych tematów związanych z wprowadzaniem nowego modelu do placówki:

- Wdrażanie PSO;
- Rola pracownika kluczowego;
- Proces tworzenia kręgu wsparcia dla jednostki;
- Współpraca z wolontariuszami;
- Self-adwokatura;

- Proces deinstytucjonalizacji.

Zadaniem „ambasaderek” modelu było przedstawienie zdobytej wiedzy społeczności środowiskowego domu samopomocy oraz uświadomienie pracowników o ogromnej potrzebie i potencjale modelu. Potrzeba została zauważona, zatem następnym krokiem było zorganizowanie szkolenia dla całej Fundacji – ŚDS, mieszkania wspierane.

W listopadzie 2023 roku odbyło się szkolenie dla całej kadry Fundacji. Tematyką było – ponownie – model Kręgów Wsparcia jako kierunek deinstytucjonalizacji wsparcia osób dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną. Podczas szkolenia, pracownicy w sposób warsztatowy oraz wykładowy dowiedzieli się lub rozwinęli wiedzę w zakresie:

- PSO – warsztat – jak tworzyć;
- Partnerska współpraca z rodzicami;
- Deinstytucjonalizacja – definiowanie, wdrażanie;
- Organizacja Kręgów Wsparcia.

Podczas spotkania zarezerwowano przestrzeń dla opowieści praktyków Kręgów Wsparcia. Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem i było naładowane pozytywnymi emocjami pracowników, a to podkreśliło znaczenie wspólnego działania tzw. „kręgowego”.

Kolejnym etapem było wprowadzenie cotygodniowych spotkań kadry, które przybrały formę cyklu „Kawa w Kręgach”. Podczas tych spotkań rozpoczęto omawianie materiałów pomocowych, dedykowanych osobom zainteresowanym Kręgami Wsparcia. W czasie spotkań omawiano także możliwości, potencjał i zasoby ludzkie, jakimi dysponuje ŚDS. Dopasowano terapeutów do odpowiednich uczestników, mianując ich tym samym pracownikami kluczowymi. Rozpoczęto działania, mające na celu stworzenie kilku Planów Skoncentrowanych na Osobie. Działania te składały się na:

- Przedstawienie prezentacji rodzicom, dotyczącą modelu Kręgów Wsparcia;
- Organizacja indywidualnych spotkań pracowników kluczowych z rodzicami lub opiekunami prawnymi oraz uczestnikami. Celem było przede wszystkim nawiązanie relacji oraz zbudowania obopólnego zaufania.

Stworzenie portretów osobistych przez dostępny i zrozumiały sposób dla uczestników, na podstawie których przeprowadza się diagnozę potrzeb uczestnika, a dalszej kolejności tworzy osobistą sieć kontaktów. Od tego momentu głównym celem placówki, w kontekście Kręgów Wsparcia, było – w efekcie końcowym – stworzenie portretu osobistego każdemu uczestnikowi oraz mieszkańcowi „Domu Marzeń”.

3.1.1 Planowanie skoncentrowane na osobie a Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco- Aktywizującego

Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego (IPPWA) to dokument, który jest tworzony w sposób zindywidualizowany dla każdego uczestnika. Plan pracy jest zgodny z jego potrzebami i możliwościami. IPPWA jest realizowany w porozumieniu z uczestnikiem lub jego opiekunem oraz jest regularnie oceniany. Tworzy się go raz na rok, a następnie jest on oceniany po pół roku i po roku począwszy od wdrożenia.²⁸

W 2024 roku w ŚDS „Dom Marzeń” wprowadzono nowy wzór Indywidualnego Planu Postępowania Wspierająco-Aktywizującego. Poprzedni wzór bazował jedynie na stworzeniu planu zajęć zgodnie z podanymi wytycznymi, natomiast odświeżona formuła wprowadza rubrykę „Syntetyczny opis uczestnika”, który zawiera opis, zawierający odpowiedzi na pytania takie jak „Kim jestem? / Jak wygląda mój tydzień? / Co jest dla mnie ważne? / Jaki chcę osiągnąć cel?”. Dodatkowo, do zaopiekowanych sfer (tj. emocjonalnej, poznawczej, społecznej, ruchowej, zdrowia) dodano elementy pomocnicze, wspierające empowerment uczestników.

---

²⁸ OPS – Portal Pomocy Społecznej, *Indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego uczestnika środowiskowego domu samopomocy*, Online: <https://ops.pl/2016/09/indywidualny-plan-postepowania-wspierajaco-aktywizujacego-uczestnika-srodowiskowego-domu-samopomocy/> dostęp dn. 24.05.2024

Załącznik nr 6. Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego

Gdynia, dnia .....

Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego na okres 12 miesięcy (ŚDS typu B)

Imię i nazwisko:

Syntetyczny opis uczestnika	CEL
Opis, zawierający odpowiedzi na pytania: - Kim jestem? (imię/wiek/religia/jak się komunikuję/moja historia) - Jak wygląda mój tydzień? - Co jest dla mnie ważne? - Jaki chcę osiągnąć cel?	Ustalenie pozytywnego obrazu osoby Zapewnienie konkretnego punktu startowego, sprawdzenie jakie zmiany (jeżeli są potrzebne) można zaimplementować Ustalenie tego, co jest ważne dla uczestnika, wspomaganie kreatywnego myślenia dookoła nowych celów/planów/doświadczeń

L.p.	Sfera oddziaływań terapeutycznych	Cel	Rozwój podtrzymanie	Metody/formy/techniki oddziaływań
I	Sfera Poznawcza 1. Słownuk 2. Wiadomości 3. Rozumienie 4. Spostrzeganie 5. Myślenie przyczynowo-logiczne 6. Analiza i synteza wzrokowa 7. Orientacja przestrzenna, wyobrażenia przestrzenna 8. Pamięć 9. Koncentracja uwagi 10. Zdolność wnioskowania i rozumowania na materiale werbalnym			
II	Sfera emocjonalna 1. Asertywność 2. Empatia 3. Umiejętność kierowania swoimi emocjami			
III	Sfera społeczna 1. Samoobsługa (zacho wanie przystole / sprawność motoryczna / toaleta i mycie / ubieranie się) 2. Komunikacja (werbalna-niewerbalna/ język / umowanie różnic / liczby i			

	wielkość/ postępowanie się długopisem i papierem) 3. Uspolecznienie / udział w zabawie/czynności domowe/ umiejętność spędzania wolnego czasu / umiejętność zdrowego stylu życia) 4. Zajęcia (sprawność manualna / kontrola motoryki) 5. Zainteresowania uczestnika (odpowiedź na pytania - w czym jestem dobry?, czego potrzebuję do sukcesu?, np. pomoce wizualne; z jakich osiągnięć jestem dumny?) 6. Przystosowanie osobnicze (temperament / zachowania seksualne) 7. Samodzielność w działaniu (niezależność / postawa wobec zajęć / ustalenie umiejętności uczestnika) 8. Rozumienie ról społecznych 9. Stosunek do innych / komunikatywność / postawa wobec innych uczestników / relacje społeczne / współdziałanie / odpowiedź na pytania „kto jest dla mnie ważny? kim jest moja rodzina i przyjaciele, czy jestem znany w środowisku lokalnym? jakie pełnię role społeczne np./ ciocia, brat, klient w sklepie, artysta, muzyk, z kim lubię spędzać czas?	Ustalenie listy miejsc, w których uczestnik przebywa regularnie / nieregularnie i czy można tę listę powiększyć Ustalenie zainteresowań uczestnika, ustalenie zakresu rzeczy, która osoba lubi Ustalenie relacji, które są ważne dla uczestnika i chciałby rozwijać. Ustalenie, kto może pomóc w procesie osiągania celów.		
IV	Sfera ruchowa			
V	Sfera zdrowia 1. Świadomość choroby 2. Znajomość objawów w zwiastunowych 3. Znajomość działania leków 4. Samodzielność w przyjmowaniu leków 5. Systematyczność w procesie leczenia 6. Zaangażowanie w proces leczenia			

Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego zawiera katalog obszarów oddziaływań, które podejmowane są w zależności i od diagnozy i wyborów uczestnika oraz opiekuna.

Powstał w wyniku pracy Zespołu Wspierająco-Aktywizującego, z wykorzystaniem różnych źródeł diagnostycznych (obserwacja, wywiad, oceny, Portret Uczestnika ŚDS zgodny z modelem Kręgów Wsparcia)

.....
 PODPIS CZŁOWNKA ZESPÓŁU
 WSPIERAJĄCO-AKTYWIZUJĄCEGO

.....
 PODPIS UCZESTNIKA LUB OPIEKUNA

Źródło: Opracowanie własne.

3.1.2 Analiza działań oraz ich wpływu na funkcjonowanie placówki

Wdrożenie nowego modelu Kręgów Wsparcia w ŚDS „Dom Marzeń” stanowiło niebywale istotnym krokiem w procesie transformacji placówki. Podjęcie wyzwania wdrożenia nowej idei do Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń” przerodziło się w kompleksowy proces zmian – zarówno operacyjnych jak nawet i strukturalnych. Działanie zgodnie z konceptem Kręgów Wsparcia spowodowało, że pracownicy poszczególnych jednostek działających w ramach Fundacji zintegrowali się ze sobą, dzięki czemu przepływ informacji dotyczący uczestników został upłynniony. Dzięki nowym kompetencjom, praca stała się bardziej efektywna, co przełożyło się na lepsze zrozumienie potrzeb uczestników.

Początkowe spotkania i rozmowy z profesjonalistami zajmującymi się promocją modelu Kręgów Wsparcia uświadomiły pracownikom potrzebę zmiany podejścia do wspierania osób z niepełnosprawnością intelektualną. Ponadto, zaczęto rozumieć istotę podmiotowości i empowermentu, a to stało się prawdziwą inspiracją do wprowadzania zdecydowanie bardziej zindywidualizowanych form wsparcia.

Kluczowym elementem implementacji nowego modelu były szkolenia dla pracowników. Szkolenia te nie tylko dostarczyły nowe narzędzia, metody pracy oraz realną umiejętność tworzenia PSO i portretów osobistych, ale również zintegrowały zespół wokół wspólnego celu. W każdym pionie organizacyjnym wytypowano kilka osób, którym budowana jest osobista sieć kontaktów oraz podjęto się diagnozy potrzeb wszystkich uczestników. Na przykład, codzienna nauka jedzenia łyżką osoby z niepełnosprawnością sprzężoną, przejęcie części obowiązków osób prowadzących zajęcia, nauka samodzielnego powrotu do domu komunikacją miejską.

Spotkania „Kawa w Kręgach” również przyczyniły się do większego zintegrowania pracowników, którzy mogli wymieniać się swoimi spostrzeżeniami oraz wątpliwościami. Spotkania przybrały formę wewnętrznej superwizji. Zwiększenie zaangażowania rodziców i opiekunów prawnych, a przy tym zbudowanie zaufania między nimi a pracownikami Fundacji przyczyniło się do stworzenia społeczności realnie wspierającej osoby z niepełnosprawnością intelektualną.

Wprowadzenie nowego wzoru Indywidualnego Planu Postępowania Wspierająco-Aktywizującego pozwala na lepsze zrozumienie potrzeb oraz dobranie do nich celów. Dodatkowe elementy wspierają empowerment uczestników, zwiększa zaangażowanie w proces terapeutyczny uczestnika, jego rodziny oraz całej kadry terapeutycznej.

Proces wdrażania nowej idei wśród społeczności ŚDS „Dom Marzeń”, choć wymagający, przyczynił się do podniesienia jakości świadczonych usług. Zwiększono satysfakcję wśród osób z niepełnosprawnością oraz ich rodzin. Celna diagnoza potrzeb zaowocowała w zabezpieczeniu uczestników dodatkowymi usługami (tak jak na przykład niezbędna, w drodze do niezależnego życia, asystentura osobista).

3.2 Przykład zmiany uczestnika ŚDS „Dom Marzeń”

Matylda²⁹ to 26 letnia kobieta, która uczęszcza do środowiskowego domu samopomocy od 4 lat. Uczestniczka jest osobą, która uwielbia muzykę – zarówno słuchać jej, jak i śpiewać. Za swoje mocne strony uważa, wcześniej wspomniany, śpiew oraz umiejętność pisania (w przeszłości przepisywała opowiadania) oraz czytanie/recytacja. Ponadto, potrafi wyszukiwać zleczone informacje w Internecie i wyszukiwać tłumaczenia słów. Matylda lubi czytać gazetki, oglądać zdjęcia, zajęcia muzyczne ze swoją muzykoterapeutką. Rodzice Matyldy wspierają ją w organizacji tygodnia – uczęszcza na rehabilitację, basen oraz do kościoła. Raz w tygodniu odwiedza ją pani Karolina, która uczy się z nią języka angielskiego oraz powtarza wiadomości dotyczące przedmiotów szkolonych, aby stymulować jej funkcje poznawcze.

Matylda mieszka z rodzicami w stosunkowo nowym dla niej miejscu. Do niedawna jeszcze mieszkała także wraz ze swoją siostrą bliźniaczką oraz babcią, z którymi miała bardzo silną więź. Niestety jednak babcia odeszła, a siostra wyprowadziła się. Matylda popadła w ogromny kryzys psychiczny. Poczuli się samotna, niezrozumiana. Ponad to, poczucie braku niezależności budziło w niej ogromną frustrację. Trudną sytuacją psychiczną Matyldy zmartwili się rodzice oraz zespół terapeutów ŚDS.

Pracownik kluczowy Matyldy, jej terapeuta prowadzący, zorganizował spotkania z uczestniczką oraz jej rodzicami poza przestrzenią ŚDS – wyszedł w jej środowisko. Rozmowy w przyjaznej atmosferze, przy kawie, sprzyjały budowaniu zaufania oraz szczerości i rozpoczęto tworzenie portretu osobistego. Portret wyraźnie pokazał potrzeby uczestniczki – wypełnienie pustki, wzmocnienie poczucia własnej wartości i budowanie świadomości, że droga do niezależnego życia jest możliwa.

W związku z powyższym, pracownik kluczowy Matyldy, wraz z zespołem terapeutycznym, rozejrzał się wokół możliwości, jakie dają instytucje pomocowe oraz Fundacja, aby pomóc jej w drodze do szczęśliwego i niezależnego życia.

W pierwszej kolejności, dzięki możliwościom środowiskowego domu samopomocy, zaopiekowano się sferą psychiczną uczestniczki, zapewniono jej zatem spotkania z psychoterapeutą, co było istotne w kontekście zbudowania zasobów, wspierających do dalszych działań. Rodzice uczestniczki po rozmowach z pracownikiem kluczowym zdecydowali się także na wsparcie lekarza psychiatry.

---

²⁹ Imię uczestniczki zostało zmienione

Wypracowane zasoby w procesie terapeutycznym umożliwiły dalsze działania ku niezależnemu życiu Matyldy. Zespół terapeutyczny Fundacji zaproponował uczestnicze możliwość dołączenia, w formie treningowej, do Mieszkalnictwa Wspieranego, gdzie zamieszkała z grupą osób znanych jej znanych oraz ludźmi, z którymi miała możliwość nawiązać relacje. Matylda, choć początkowo nie czuła się pewnie i dobrze w nowej sytuacji, szybko się zaadaptowała. Nawiązała relacje koleżeńską z osobą, która mieszka niedaleko niej. Zdecydowała, że chce wracać do mieszkalnictwa wspieranego. Dodatkowo, Fundacja – dzięki środkom Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – miała możliwość i postanowiła przyznać Matyldzie asystenta osobistego, z którym uczestniczka ma możliwość spełniać się w niezależnych decyzjach, dzięki wsparciu jej samodzielności i zapoznawaniu jej z lokalnym środowiskiem, w którym jest od niedawna.

Dzisiaj Matylda jest na dobrej drodze, aby w przyszłości przygotować się do życia bez rodziców, przy wsparciu jej kręgów wsparcia. W jej kręgach znajdują się – siostra oraz brat; asystent osobisty; terapeuta (oraz jej pracownik kluczowy); pozostała kadra ŚDS; pani Karolina; koleżanki i koledzy z ŚDS; pracownik socjalny Matyldy.

Zakończenie

Implementacja modelu Kręgów Wsparcia w Środowiskowym Domu Samopomocy „Dom Marzeń” w Gdyni, na przykładzie realnych przykładów, takich jak przykład zmiany jednej z uczestniczek, pokazuje jak integralne podejście do wsparcia, z udziałem lokalnej społeczności, może być skuteczne i istotne. Kręgi Wsparcia, które opierają się na wspólnocie, relacjach i możliwościach pomocy społecznej, daje możliwość stworzenia osobistej sieci, tworzącej drogę do możliwości prowadzenia szczęśliwego i niezależnego życia. Planowanie Skoncentrowane na Osobie pozwala na dogłębne poznanie uczestnika z różnych perspektyw, a wyjście poza mury placówki dziennego wsparcia, pokazuje inne role, które pełni uczestnik w swoim życiu.

Kręgi Wsparcia to model, który pozwala na przygotowanie się do życia bez stałej opieki rodziców, co jest celem wielu uczestników środowiskowego domu samopomocy. To z kolei jest kluczowe w procesie deinstytucjonalizacji. Podsumowując, działanie Środowiskowego Domu Samopomocy „Dom Marzeń” w modelu Kręgów Wsparcia ukazuje, jak ważne jest zaangażowanie całej społeczności i wsparcie przy pomocy odpowiednich środków instytucji pomocowych.

Uczestnicy środowiskowego domu samopomocy, dzięki nowemu modelowi mogli pokazać siebie z wielu różnych perspektyw i ról społecznych. Dało to terapeutom głębszy obraz drugiego człowieka, co dało wiele satysfakcji obu ze stron. Uczestnicy przejęli szereg różnych inicjatyw w „Domu Marzeń” oraz poza nim. W rozmowach z uczestnikami można zauważyć pojawiającą się świadomość swoich możliwości oraz satysfakcję. Rodzice oraz opiekunowie uczestników, którzy zostali już wdrożeni w model Kręgów Wsparcia, mówią wprost – „czujemy się wysłuchani oraz zaopiekowani”. Nowy model, otworzył nowe możliwości i dał warunki rodzicom do, na przykład, wyjazdu na wakacje, a uczestnikom mieszkanie w swoim domu przy pomocy odpowiedniego wsparcia i zaangażowania terapeutów, czy też asystentów.

Zdecydowanie wskazane jest, aby rozszerzać świadomość dotyczącą modelu Kręgów Wsparcia, tak aby każda placówka w Polsce miała szansę poznać tę ideę i wdrożyć ją w swoje działania. Szczególnie przy pomocy takich usług jak asystentura osobista osób z niepełnosprawnościami, które dają możliwość niezależnego życia. Warto zatem rozważyć rozwinięcie, bądź sformułowanie zupełnie nowej, ustawy – tak, aby obejmowała ona kompleksowe wsparcie oraz odpowiednie finansowanie, zapewniające poczucie bezpieczeństwa osobom korzystającym z usługi.

Integracja społeczna i zapewnienie odpowiednich narzędzi oraz wsparcia osobom z niepełnosprawnością intelektualną to nie tylko kwestia indywidualna, ale także społeczna. Tylko poprzez wspólne działania i współpracę na różnych poziomach można stworzyć świat, w którym każdy ma szansę na satysfakcjonujące życie.

Bibliografia

- Bortko M, Jordan P., *Współpraca z rodzinami osób z niepełnosprawnością intelektualną*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021
- Brzuchacz B., Bortko M., Jordan P., Kojtych A., Mendyk M., Radlińska A., Rościszewska J., Zygmunt N., Żyta A., *Środowiskowy dom samopomocy w Kręgach Wsparcia*, Stowarzyszenie Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw BORIS, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Koło Gdańsk, 2023
- Gdyńska Fundacja “Dom Marzeń”, *Program działalności środowiskowego domu samopomocy przy ul. Strzelców 28*
- Gdyńska Fundacja “Dom Marzeń”, *Regulamin Organizacyjny Środowiskowego Domu Samopomocy „Dom Marzeń”, ul. Strzelców 28 w Gdyni*
- Jordan P., *Kręgi wsparcia i praca w społeczności*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021
- Jordan P., *Udane życie i bezpieczna przyszłość. Model środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnością intelektualną i rodzin w oparciu o Kręgi Wsparcia*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Biuro Obsługi Ruchu Inicjatyw Społecznych BORIS, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021
- O’Brien J., Lovett H., *Finding A Way Toward Everyday Lives. The Contribution of Person Centered Planning*, Pennsylvania Office of Mental Retardation, Harrisburg Pennsylvania 1992
- Żyta A., *Inkluzja społeczna dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną a samostanowienie – Kręgi Wsparcia jako propozycja działań*, Uniwersytet Zielonogórski, Zielona Góra 2021
- Żyta A., *Rodzice dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną wobec Kręgów Wsparcia jako modelu pracy środowiskowej wspierającej inkluzję społeczną. Raport z badań fokusowych*, Lubelski Rocznik Pedagogiczny T. XLI, z. 3, Olsztyn 2022

Strony internetowe

- Gdyńska Fundacja Dom Marzeń, *O fundacji*, online: <http://dommarzen.org.pl/o-nas/> dostęp 19.05.2024
- Gdyńska Fundacja Dom Marzeń, *Statut Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń w brzmieniu po zmianach dokonanych w dniu 24 sierpnia 2015*, online: <https://dommarzen.org.pl/o-nas/>, dostęp dn. 19.05.2024
- Internetowy System Aktów Prawnych, *Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej: Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24.01.2020 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy*, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000249/O/D20200249.pdf> dostęp dn. 17.05.2024 r.
- Kręgi Wsparcia, *O projekcie*, online: <https://kregiwsparcia.pl/o-projekcie/> dostęp dn. 13.05.2024
- OPS – Portal Pomocy Społecznej, *Indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego uczestnika środowiskowego domu samopomocy*, Online: <https://ops.pl/2016/09/indywidualny-plan-postepowania-wspierajaco-aktywizujacego-uczestnika-srodowiskowego-domu-samopomocy/> dostęp dn. 24.05.2024
- Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Środowiskowe domy samopomocy – informator*, online: <https://www.gov.pl/web/rodzina/srodowiskowe-domy-samopomocy-informator> dostęp dn. 17.05.2024

Spis załączników

Załącznik nr 1. Logo modelu Kręgów Wsparcia.....	6
Załącznik nr 2. Porównanie PSO oraz Podejścia tradycyjnego.....	9
Załącznik nr 3. Podobieństwa między Kręgami Wsparcia a Rozporządzeniem Ministra.	13
Załącznik nr 4. Budynek Gdyńskiej Fundacji „Dom Marzeń”.....	15
Załącznik nr 5. Struktura Organizacyjna Środowiskowego Domu Samopomocy.....	17
Załącznik nr 6. Indywidualny Plan Postępowania Wspierająco-Aktywizującego.....	23